

JAKIE IMIONA BYŁY POPULARNE W ROKU 1926?

Zestawienie imion występujących w podpisach złożonych pod "Polską Deklaracją Podziwu i Przyjaźni dla Stanów Zjednoczonych" wraz z komentarzami

autorka: Zuzanna Schnepf-Kołac

Według spisu z 1921 r. ówczesną Polskę zamieszkiwały następujące narodowości (dane na podstawie samookreślenia się respondentów):

1. Polacy - 69,2%
2. Ukraińcy - 14,0%
3. Żydzi - 7,8%
4. Białorusini - 3,9%
5. Niemcy - 3,8%
6. Inna, lub nie podana - 1,3%

Podpisy przedstawicieli największych grup narodowościowych możemy spotkać na kartach „Polskiej Deklaracji Podziwu i Przyjaźni dla Stanów Zjednoczonych” z 1926 r. Zwłaszcza wśród podpisanych uczniów szkół powszechnych i gimnazjów można zaobserwować odmienne sposoby czy modele współzystowania różnych narodowości w II RP. Czasem model nauki (razem lub obok) zależy od regionu Polski, czasem od rodzaju szkoły (np. szkoły katolickie, ewangelickie, żydowskie). Wśród tysięcy stron tomów Deklaracji znajdziemy szkoły, których uczniowie polscy, żydowscy, ukraińscy podpisani są obok siebie. W innych – wyraźnie dominuje jedna narodowość (często łączy się to z wyznawaną religią).

Co pozwala na rozpoznanie uczniów poszczególnych narodowości? Ich imiona i nazwiska. Poniżej przedstawiamy wybrane podpisy uczniów o najczęściej występujących imionach w Deklaracji, a zarazem popularnych w czasach II RP.

Opis kart Deklaracji zawierających często stosowane w pierwszym 30-leciu XX wieku imiona polskie, ukraińskie, żydowskie, białoruskie i niemieckie.

*końcowe numery w nazwie skanu oznaczają numer tomu i numer strony Deklaracji

Komentarze do imion na podstawie:

- (1) Jan Bystróż, *Księga imion w Polsce używanych*, Warszawa 1938
- (2) *Spis imion żydowskich*, Nakładem Gminy Wyznaniowej Żydowskiej, Warszawa 1928
- (3) Lidia Kośka, *Imiona przez Żydów polskich używane*, Kraków 2002
- (4) *Spis imion prawosławnych w brzmieniu polskim i staro-cerkiewno-słowiańskim, uzgodniony z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego*, Warszawa 1936

(5) Marcin Kojder, *Ukraińskie imiona męskie i ich warianty w polskich zapisach akt miasta Hrubieszowa w I poł. XVII wieku (pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie)*, [w:] *Rozprawy Komisji Językowej ŁTN*, t. LX, 2014

(6) Ludmiła Łabowicz, *Podlaskie imiona*, http://nadbuhom.pl/art_2526.html

01_Skryhiczyn_028_0101 – podpisy uczniów szkoły powszechnej w Skryhiczynie (pow. Hrubieszowski, woj. lubelskie), s. 1:

POLSKIE IMIONA:

Genowefa

Stanisława - dziewczynkom często nadawano imiona pochodzące od imion męskich (1)

Amelja – nowe imię, które zyskało na popularności w międzywojniu

UKRAIŃSKIE IMIONA:

Piotr Bojczuk – ze względu na nazwisko można przypuszczać, że imię należy raczej do ukraińskiego ucznia, imię Piotr pojawia się w spisie imion prawosławnych w brzmieniu polskim i staro-cerkiewno-słowiańskim z 1936 r. (4), występuje także w aktach miasta Hrubieszowa z XVII w. (5)

ŻYDOWSKIE IMIONA:

Kalmin – pochodzi prawdopodobnie od imienia Kalman, stanowiąc jedno z jego licznych zdrobnień i zniekształceń. Inne wersje: Kalma, Kalme, Kalmuś, Kielman. Wszystkie te wersje znajdują się w „Spisie imion żydowskich zdrobniałych lub skażonych, nie kwalifikujących się do wnoszenia do akt stanu cywilnego”, stanowiącym załącznik do wydanego przez Gminę Wyznaniową Żydowską w Warszawie¹. (2)

Kelman – inna wersja hebrajskiego imienia Kalman, zobacz komentarz powyżej

Jochała – prawdopodobnie jedno ze zdrobnień imienia hebrajskiego Jochewed, Jochbed. Inne zdrobnienia tego imienia: Jachet (Jacheta), Jachla, Jocha, Jochwet (2)

Berko – pochodzi od imienia hebrajskiego Ber, znajduje się w spisie imion „zdrobniałych lub skażonych” wraz z innymi zdrobnięciami: Bercia, Bercza, Berczyk, Berek, Berło, Bero, Berył, Berysz (2)

Adessa - pochodzi od imienia Hadasa. Inne zdrobnienia to znajdujące się w spisie imion „zdrobniałych lub skażonych”: Hudes, Hudesza, Hudla (2)

Chana – imię biblijne, hebrajskie (2)

Fejga – zniekształcona wersja imienia Fajga, inne zdrobnienia: Fajcia, Fajgel, Fania, Fojgel

¹ Utworzono negatywny spis 600 żydowskich imion „skażonych”, podając poprawną wersję hebrajskiego imienia biblijnego, które zalecano stosować, i jego wszystkie nieprawidłowe odmiany, powstałe na skutek zdrobnień i przeinaczeń, aby rabini nie wpisywali tych imion do ksiąg urodzeń. We wstępie do Spisu imion żydowskich z 1928 pisano o negatywnych skutkach zdrobniania imion: „Żydzi przyjęli od sąsiadujących narodów zwyczaj zdrabniania imion dziecięcych poprzez dodawanie zdrobniałych końcówek, nadających im cechy pieszczotliwości i miłości. (...) Gdy inne narody stwarzają zdrobniałe imiona wyłącznie w środowisku życia rodzinnego i jedynie dla ‘użytku domowego’, (...) u nas, Żydów, rodzice wprowadzili te skażone imiona na ulicę i oddali je do użytku publicznego, a nawet zapisują je w tym właśnie skażonym brzmieniu w aktach stanu cywilnego.” – za: Lidia Kośka, *Imiona przez Żydów polskich używane*, Kraków 2002, s. 17, 18

*dodatkowe uwagi do tej strony Deklaracji: narysowane polskie flagi i wieńce, wierszyk uczniów:

AMERYKO KOCHANA!
BĄDŹ PRZEKONANA,
ŻE W CIEMNYM GROBIE
NIE ZAPOMNIEMY O TOBIE!

02_Skryhiczyn_028_0102 – podpisy uczniów szkoły powszechnej w Skryhiczynie
(pow. Hrubieszowski, woj. lubelskie), s. 2:

POLSKIE IMIONA:

Jan – „Jest to najpopularniejsze na ziemiach polskich imię (...) dzisiaj jest nieco rzadsze od Stanisława, ale poza tym jest ono zawsze na naczelnym miejscu.” (1, s. 213)

Bronisława – bardzo dobrze znane imię w Polsce. Dziewczynkom często nadawano imiona pochodzące od imion męskich (1)

Marjanna - we wcześniejszych wiekach imię Marianna nadawano zamiast imienia Maria, którego nie stosowano, gdyż rozumiano to jako brak szacunku dla Matki Boskiej. W XX-leciu „Maria” staje się coraz bardziej popularna, jednak raczej w miastach, na wsi nadal jest to imię względnie rzadkie. (1)

UKRAIŃSKIE IMIONA:

Wiera – imię staro-cerkiewno-słowiańskie, jego polska wersja: Wera (4)

Włodzimierz – polska wersja imienia staro-cerkiewno-słowiańskiego Władimir (4)

Sergiej – od oryginalnego imienia staro-cerkiewno-słowiańskiego Sergij, polska wersja: Sergiusz (4)

ŻYDOWSKIE IMIONA:

Jankiel – zniekształcona wersja zdrobnienia Jankiel od biblijnego imienia Jakow lub Jakub. Inne zdrobnienia tego imienia, uznane za „skażone” (vide przypis 1.): Jakiełka, Jancie, Jankew, Jankielek, Jekiel, Jekew, Jekowka, Jukel, Jukesz, Jukew (2)

Bluma - imię biblijne, hebrajskie (2)

03_Wilkowyja_026_0099 - katolicka szkoła powszechna, Wilkowyja, pow. Gniezno, woj. poznańskie:

POLSKIE IMIONA:

Helena – imię popularne przed II wojną światową

Andrzej – imię popularne na początku XX wieku, nadawane pod wpływem Trylogii H. Sienkiewicza(1)

Czesława – dziewczynkom często nadawano imiona pochodzące od imion męskich (1)

Marjanna – we wcześniejszych wiekach imię Marianna nadawano zamiast imienia Maria, którego nie stosowano, gdyż rozumiano to jako brak szacunku dla Matki Boskiej, w XX-leciu „Maria” staje się coraz bardziej popularna, jednak raczej w miastach, na wsi nadal jest to imię względnie rzadkie. (1)

NIEMIECKIE IMIONA:

Frieda

Willy

Hermann – stare imię niemieckie (1)

*dodatkowe uwagi do tej strony Deklaracji: zdjęcie uczniów z nauczycielem na tle szkoły, wszyscy odświętnie ubrani, dzieci mają za duże buty na nogach, jedno z dzieci jest bose.

04_KłECKO_026_0115 – ewangelicka szkoła, Kłeck, pow. Gniezno, woj. poznańskie:

NIEMIECKIE IMIONA:

Erna

Herta

Elfride

Wilhelm – imię germańskie, częste w niemieckich rodzinach (w poprzednich wiekach – przede wszystkim w rodzinach dynastycznych), nie występuje wśród polskiej ludności (1, s. 347)

Otto – historyczne imię niemieckie (Otton – cesarz rzymski narodu niemieckiego) (1)

Elise

Friedrich

Willi

Kurt

*dodatkowe uwagi do tej strony Deklaracji: zdjęcie uczniów i nauczycieli

05_KOŚCIERZYNA_043_0043 – szkoła powszechna, Kościerzyna, pow. Kościerzyna, woj. pomorskie:

POLSKIE IMIONA:

Jadwiga – jedno z najczęstszych w Polsce imion. „Patronką imienia jest św. Jadwiga, żona Henryka, księcia śląskiego. (...) Kult świętej łączy się czasem z czcią dla Jadwigi, królowej polskiej, żony Władysława Jagiełły.” (1, s. 209)

Helena – znane i powszechnie używane imię (1)

Józef – znane i powszechnie używane imię na ziemiach polskich, początkowo na kresach wschodnich i na Mazowszu, ale od XVIII w. również obecne na Pomorzu.

NIEMIECKIE IMIONA:

Brunon – imię rzadko stosowane wśród ludności polskiej

Hubertus

Gertruda – „imię germańskie (...). Imię do dziś dnia używane, częstsze wśród ludu na pograniczu niemieckim”, popularne na Kaszubach (1, ss. 66, 188)

*dodatkowe uwagi do tej strony Deklaracji: ilustracja – charakterystyczny ludowy motyw kaszubski

06_OSSÓW_110_0094 – szkoła powszechna, Ossów, pow. Radzyński, woj. warszawskie

POLSKIE IMIONA:

Władysław – jedno z częstszych imion przed wojną, imię związane w Polsce z królewską dynastią Piastów. Stało się popularne wśród polskiej szlachty w I poł. XIX w. „w związku z modą na historyczne imiona (...) królewskie imiona zaczęły zyskiwać uznanie. (...) Władysław uważany jest za imię pańskie „lepsze”; na wsi spotykamy je częściej dopiero w ostatnich czasach.” (1, s. 354)

Józef - znane i powszechnie używane imię na ziemiach polskich, początkowo na kresach wschodnich i na Mazowszu

Stanisława

Jan - „Jest to najpopularniejsze na ziemiach polskich imię (...) dzisiaj jest nieco rzadsze od Stanisława, ale poza tym jest ono zawsze na naczelnym miejscu.” (1, s. 213)

Marjanna - we wcześniejszych wiekach imię Marianna nadawano zamiast imienia Maria, którego nie stosowano, gdyż rozumiano to jako brak szacunku dla Matki Boskiej, w XX-leciu „Maria” staje się coraz bardziej popularna, jednak raczej w miastach, na wsi nadal jest to imię względnie rzadkie. (1)

Bronisława - bardzo dobrze znane imię w Polsce. Dziewczynkom często nadawano imiona pochodzące od imion męskich (1)

Apolonia – popularne imię wśród ludności wiejskiej (zdrobnienie: Polka, Polusia) (1, s. 120)

Czesław – od XIX w. imię Czesław staje się coraz popularniejsze „w związku z renesansem imion staropolskich” (1, s. 148)

*dodatkowe uwagi do tej strony Deklaracji: ilustracja – godło Polski w ramce w kwiatów, napis: „Ameryce Polska”

07_Hołowczyce_094_0147 – szkoła powszechna, Hołowczyce, pow. Kobyński, woj. poleskie (dzisiaj Białoruś)

BIAŁORUSKIE IMIONA²:

Eugienija – wersja pośrednia imienia po polsku (Eugenia) i w brzmieniu staro-cerkiewno-słowiańskim (Jewgienija) (4)

Bazyli – polska wersja imienia w brzmieniu staro-cerkiewno-słowiańskim: Wasilij. Patron św. Bazyli był twórcą reguły Kościoła wschodniego. „Popularność imienia, najczęściej używanego w formie Wasyl, ogranicza się do ziem kresowych.” (1, s. 129)

Mikołaj – patron św. Mikołaj, jeden z najpopularniejszych świętych wschodu (1, s. 275), imię bardzo popularne wśród ludności prawosławnej, greko-katolickiej

Uljana – zdrobnienie prawdopodobnie od imienia staro-cerkiewno-słowiańskiego Julianija (po polsku Julianna), inne zdrobnienia: Ulana, Ulanka, Ulka (4), (6)

Ilja – wschodniosłowiańska wersja imienia hebrajskiego Eljasz

Mikita – wersja wschodniosłowiańska greckiego imienia Nicetas (Niketas). Inne wersja stosowane na ziemiach wschodnich (rosyjskich): Nikita.

² „Imiona nadawane przez ludność ukraińskojęzyczną wsi między Bugiem a Narwią właściwie nie różnią się od tych, które funkcjonowały i funkcjonują na terenach białoruskojęzycznych. Można się o tym przekonać, przyglądając się pomnikom nagrobnym na cmentarzach prawosławnych w takich miejscowościach, jak chociażby Wasilków czy Supraśl. (...)

Do dziś zresztą w takich miejscowościach, jak Dąbrówka czy Studzianki w gm. Wasilków, funkcjonują ciekawe cerkiewnosłowiańskie imiona (...). Oczywiście te same imiona używane we wsiach białoruskojęzycznych różnią się wymową od wariantów ukraińskojęzycznych.” – Ludmiła Łabowicz, *Podlaskie imiona*, http://nadbuhom.pl/art_2526.html